

Προτείνουμε πέντε βιογραφίες της αιώνιας ντίβας

Media: DOCUMENTO **Page:** 49,58-59 **Published at:** 07-05-2023
Author: **Surface:** 2422.79 **Circulation:** 12000
Subjects: cm²

Μαρία Κάλλας
Προτείνουμε
πέντε βιογραφίες
της αιώνιας ντίβας

σελ. 10-11

Ville Αιώνιαντίβα

Ξεφυλλίζοντας τη Μαρία Κάλλας

Προτείνουμε πέντε βιογραφίες της ντίβας με αφορμή τη συμπλήρωση εκατό χρόνων από τη γέννησή της

Κείμενο

Εμυ Ντούρου

● **Εν συντομία**
Μια ζωή γεμάτη με ασύλληπτα μεγάλες επιτυχίες αλλά και με απογοητεύσεις και αποτυχίες σε προσωπικό επίπεδο καταγράφεται μέσα σε πέντε βιβλία για τη ζωή της Κάλλας.

● **Γιατί ενδιαφέρει**
Μια γυναίκα που έχτισε με σκληρή δουλειά τον θρόνο της από το μηδέν.

Η Μαρία Κάλλας είναι τόσο ατονόπια ταυτισμένη με την όπερα ώστε πολλοί κάνουν λόγο για προ

και μετά Κάλλας περίοδο. Όσο κι αν ακούγεται περίεργο, η Μαρία δεν έγινε Κάλλας από προσωπική επιθυμία αλλά κυρίως για να ικανοποιήσει τις φιλοδοξίες της μητέρας της, η οποία της ασκούσε μεγάλη πίεση. Στην «εξοδό» της στον κόσμο δεν βρήκε ορθάνοιχτες πόρτες. Αντιθέτως. Ξεπέρασε τον εαυτό της για να καθιερωθεί στη Μητροπολιτική Όπερα της Νέας Υόρκης και αναζήτησε καταφύγιο στην ισχύ του βαθύπλουτου βιομηχάνου οικοδομικών υλικών Τζοβάνι Μπατίστα Μενεγκίνι, αρχικά προσωπικού της μανάτζερ και στη συνέχεια συζύγου της.

Απαιτούσε αυστηρή πειθαρχία όχι μόνο από τον εαυτό της αλλά

«Κάποτε θα γράψω την αυτοβιογραφία μου. Θα ήθελα να τη γράψω εγώ η ίδια ώστε να ριξω φως σε όσα πράγματι έζησα. Έχουν ειπωθεί τόσα ψέματα για μένα»

Μαρία Κάλλας

και από τους συνεργάτες της, οι οποίοι με δυσκολία έμεναν δίπλα της. Διέθετε σπάνια φωνή, με ένταση που της επέτρεπε άνετα να ακούγεται πάνω από οποιαδήποτε ορχήστρα και με ακόμη πιο σπάνιο πχόχρωμα που αποκάλυπτε αμέσως στον ακροατή την ταυτότητα της ερμηνεύτριας. Η Κάλλας αναβίωσε την τέχνη του λυρικού θεάτρου αναδεικνύοντας σχεδόν όλα τα έργα του λυρικού ρεπερτορίου, από τον Γκλουκ, τον Μπελίνι, τον Ροσίνι μέχρι τον Βάγκνερ, ενώ συνεργάστηκε με προσωπικότητες όπως ο μάστρος Τούλιο Σεραφίν και σκηνοθέτες όπως ο Λουκίνο Βισκόντι, ο Φράνκο Τζεφρέλι και ο Πιερ Πάολο Πιαζολίνι. Η αρχή της καριέρας της στην Ιταλία συνέτεσε με μια μεγάλη τεχνολογική εξέλιξη στον τομέα της ηχογράφησης, καθώς οι όπερες που αποτυπώνονταν σε βινύλιο μπορούσαν να φτάσουν σε ένα ευρύ κοινό παγκοσμίως.

Κατά το διάστημα 1948-52 ερμήνευσε μεν μια μεγάλη ποικιλία δύσκολων ρόλων, κάποιους καταβάλλοντας υπερπροσπάθεια, ωστόσο σύμφωνα με τους ειδικούς αυτό επηρέασε τη φωνή της. Αχιλλεύς πτέρνα της υπήρξε ο έρωτας που στην πιο καταστροφική εκδοχή του τον έζησε με τον Αριστοτέλη Ωνάση. Τόνοι από μελάνι έχουν χυθεί για την Κάλλας όλες αυτές τις δεκαετίες. Με αφορμή τη συμπλήρωση εκατό χρόνων από τη γέννησή της επιλέγουμε πέντε βιογραφίες της.

«Μέσα μου συνυπάρχουν η Μαρία και η Κάλλας, στο ύψος της οποίας πρέπει να στέκομαι. Παύσο, αν κάποιος με ακούει πραγματικά, θα βρει στο τραγούδι μου και τους δυο εαυτούς μου» είναι μία από τις φράσεις της Κάλλας που ο Τομ Βολφ, δημιουργός της ταινίας «Maria by Callas» και ένας από τους ανθρώπους που ειδικεύονται στη ζωή και στο έργο της ντίβας, αλίευσε και συμπεριέλαβε αυτούσια στο βιβλίο «Μαρία Κάλλας: Γράμματα και αναμνήσεις».

Ο μύθος στη Λυρική

Για τα 100 χρόνια από τη γέννηση της Μαρίας Κάλλας η Εθνική Λυρική Σκηνή έχει προγραμματίσει εικαστικό πρόγραμμα. Η πρώτη φάση ξεκίνησε στις 4 Μαΐου (έως τις 9 Ιουνίου) στο φουαζέ της ΕΛΣ στο ΚΠΙΣΣΝ με την παρουσίαση της πολυμορφικής εγκατάστασης «Unboxing Callas: Από την Κάλλας στη Μήδεια, εγκατάσταση σε τρεις πράξεις». Το εικαστικό πρόγραμμα, αντλώντας έμπνευση από το unboxing όπως έγινε δημοφιλές μέσα από ψηφιακές κοινότητες, δηλαδή μια τελετουργική διαδικασία καταγραφής της πρώτης επαφής με ένα αντικείμενο, επιχειρεί να διερευνήσει τον μύθο της Κάλλας, να ακολουθήσει την πορεία του και να συνεισφέρει στην κατανόησή του. Με αφορμή τη νέα παραγωγή της «Μήδειας», στο πρώτο μέρος του «Unboxing Callas» ο Βασίλης Ζηδιανιάκης προσκαλεί τον Πάνο Προφήτη για τη δημιουργία του πολυμορφικού εικαστικού περάματος «Από την Κάλλας στη Μήδεια, εγκατάσταση σε τρεις πράξεις».

Η Κάλλας για την Κάλλας

«Κάποτε θα γράψω την αυτοβιογραφία μου. Θα ήθελα να τη γράψω εγώ η ίδια ώστε να ριζώ φως σε όσα πράγματα έζησα. Έχουν επιωθεί τόσα ψέματα για μένα» είχε πει η Κάλλας. Ο Τομ Βολφ, δημιουργός της ταινίας «Maria by Callas» και ένας από τους ανθρώπους που ειδικεύονται στη ζωή και στο έργο της ντίβας, καταδύθηκε στα αρχεία της και αλιεύσε υλικό το οποίο παρουσιάζει αυτούσιο στο βιβλίο «Μαρία Κάλλας: Γράμματα και αναμνήσεις» (εκδόσεις Πατάκη, μτφρ. Ανδρέας Παππάς). Για το βιβλίο, το οποίο περιλαμβάνει

επιστολές της Κάλλας καθώς και δύο απόπειρές της να γράψει τα απομνημονεύματά της (1957 και 1977), ο Βολφ χρειάστηκε έξι χρόνια για να συναντήσει τους οικείους της και να εντοπίσει τεκμήρια και αρχεία σε δώδεκα χώρες.

Το βιβλίο καλύπτει χρονικά όλη τη ζωή της Κάλλας, από τα πρώτα χρόνια στη Νέα Υόρκη έως τα χρόνια του πολέμου και της Κατοχής στην Αθήνα, κατά τα οποία μαζί με τη μητέρα και την αδερφή της κατηγορήθηκαν ότι υπήρξαν κατάσκοποι υπέρ των Ιταλών και των Γερμανών

κατακτητών, τα πρώτα βήματα στον χώρο της όπερας, την εκτόξευση του άστρου της αλλά και τις σχέσεις της με τον Μενεγκίνι και τον Ωνάση.

«Μέσα μου συνυπάρχουν η Μαρία και η Κάλλας, στο ύψος της οποίας πρέπει να στέχω. Ωστόσο, αν κάποιος με ακούει πραγματικά, θα βρει στο τραγούδι μου και τους δυο εαυτούς μου» έλεγε η Κάλλας και ο Βολφ έχοντας αυτό στο μυαλό του την προσεγγίζει με μεγάλο σεβασμό, χωρίς ωστόσο να προσπαθεί να ωραιοποιήσει τα γεγονότα της ζωής της.

Η αθέατη Μαρία

Όταν πριν από δύο χρόνια κυκλοφόρησε το βιβλίο «Casta Diva: Μαρία Κάλλας, η κρυφή ζωή της» (εκδόσεις Παπαδόπουλος, μτφρ. Χρύσα Φραγκιαδάκη) της Αμερικανίδας Λίντσι Σπενς ο Τόπος γέμισε με δημοσιεύματα που αφορούσαν τις σελίδες του βιβλίου στις οποίες αποκαλύπτονταν σκληρές αλήθειες για τη σχέση της Κάλλας και του Ωνάση. Ο εφοπλιστής συχνά την ταπεινούσε λέγοντάς της ότι τραγουδούσε σαν κολιμπρί και φιλούσε σαν

γαστρικός σωλήνας. Η ντίβα εκτός από χρόνια λεκτική κακοποίηση είχε υποστεί και ψυχοδαρμούς από τον άνθρωπο τον οποίο η ίδια θεωρούσε τον έρωτα της ζωής της.

«Η ιστορία της Μαρίας Κάλλας δεν αρχίζει με τη γέννησή της αλλά με τη θλίψη η οποία προηγήθηκε. [...] Σαν παιδί "αντικαταστάτης", προοριζόταν να απαλύνει το πένθος της μητέρας της για τον δίχρονο γιο της τον Βασίλη που είχε πεθάνει το καλοκαίρι του 1922» γράφει η Σπενς. Το

κείμενό της διαθέτει μια ζωντάνια που κρατάει το ενδιαφέρον του αναγνώστη, ωστόσο συχνά εισχωρεί πίσω από την κλειδαρότρυπα, με ό,τι σημαίνει αυτό για τον τρόπο που αποτυπώνει τις εκρήξεις θυμού του ιστορικού ψυφώνου, το διαρκές άγχος για τα περτιτά της κιά, την εξάρτησή της από τα βαρβιτοειδή, τις εξαιρετικά κακές σχέσεις με την οικογένειά της, την οικονομική και συναισθηματική εκμετάλλευση που υπέστη από τον Μενεγκίνι.

Το χρονικό που δεν γράφτηκε

Η «Ντίβα» (εκδόσεις Αγρα) του Βασίλη Βασιλικού είναι το ενδιαφέρον χρονικό ενός χρονικού που τελικά δεν γράφτηκε ποτέ. Συγκεκριμένα, ο συγγραφέας περιγράφει πώς την εποχή που γύριζε άσκοπα στην Ευρώπη, εννέα χρόνια μετά τον θάνατο της Κάλλας, δέχτηκε τηλεφώνημα από τη φίλη του Ζωή, η οποία ήθελε τη βοήθειά του για να γράψει ένα βιβλίο για την «divina».

Η γυναίκα αυτή μαζί με άλλους δύο ανθρώπους υπήρξαν οι δύο εγγύτεροι της Κάλλας τα τελευταία χρόνια της ζωής της, που τα πέρασε μες στην κατάθλιψη στο σπίτι που της είχε παραχωρήσει

ο Ωνάσης στο Παρίσι. Στην προσπάθειά του να έρθει σε επαφή με το υλικό που αφορούσε την Κάλλας ο Βασιλικός αντιμετώπισε τη μυστικοπάθεια και την υπερβολική κτητικότητα της γυναίκας που είχε ζητήσει τη συνδρομή του. Το βιβλίο που συμφώνησαν να εκδοθεί θα εστίαζε στην κληρονομιά της ψύφωνας, η οποία έπεσε θύμα ανίερης εκμετάλλευσης από το περιβάλλον της. «Μάνα = Μαύρος χάρος. Ντίβα = Φως. Αλλά ο καρκίνος της στάθηκε ο πατέρας και η αδερφή της. Η Ντίβα όλα τα κρατάει στο στομάχι της. Personnage complexe. Οι δικοί της δεν της συγχωρούν ποτέ την

επιτυχία» γράφει ο Βασιλικός.

Ενδιαφέρον είναι ότι στο ακανάλυτο υλικό που δόθηκε στον συγγραφέα να μελετήσει υπήρχαν δεκάδες επιστολές από την οικογένειά της αλλά και από θαυμαστές, ιμπρεσαρίους, εφοπλιστές, σκηνωθέντες. Οι μόνες επιστολές που δεν βρέθηκε ήταν εκείνες του Ωνάση. «Γράμματα αποκαλυπτικά του Εφοπλιστή δεν υπήρχαν κι ένα γεγονός – το παιδί που γεννήθηκε και πέθανε μέσα σε δύο ώρες, το παιδί του Εφοπλιστή – θα αποτελούσε τη μόνη βασική νέα αποκάλυψη στο ήδη παραφορτωμένο δοξογραφικό υλικό για την Ντίβα» γράφει ο Βασιλικός.

Φιλία από παρεξήγηση

Από τον Μάιο του 1953 έως τον Ιούλιο του 1962 η Κάλλας έγραψε ιστορία ως «Μήδεια». Το 1968 ο Παζολίνι θέλησε έπειτα από μια κουβέντα με τον Ρομπέρτο Ροσελίνι να αποτυπώσει στη μεγάλη οθόνη την ντίβα στον ρόλο αυτό. Η ταινία γυρίστηκε στο Νεβσεκίρ της Τουρκίας. Στα επεισοδιακά γυρίσματα, στα οποία η ψύφωνας παραλίγο να πάθει εγκαύματα, προστίθεται μια παρεξήγηση που οδήγησε στη φιλία της με τη Νάντια Στάνιουφ, η οποία έφτασε στην περιοχή με στόχο να ανα-

λάβει τις δημόσιες σχέσεις της ταινίας. Όταν όμως έφτασε εκεί κατάλαβε ότι είχε γίνει παρανόηση, καθώς η Κάλλας έψαχνε για γραμματέα.

Όσα έζησε δίπλα της τα κατέγραψε στο βιβλίο «Μαρία Κάλλας, για πάντα» (εκδόσεις Ζαχαρόπουλος, μτφρ. Λένα Παπαμελιή). Κυρίως αποτύπωσε την ανθρώπινη πλευρά της, την ανάγκη της για επικοινωνία και ανεμελιά, την προσπάθειά της να ανταποκριθεί στην εικόνα του ειδώλου που τα ΜΜΕ της εποχής

είχαν ανάγκη να προβάλλουν, την απογοήτευσή της για την περίοδο του χωρισμού της από τον Ωνάση και την περίοδο που οι δυο γυναίκες ταξίδευαν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό προκειμένου να καταπολεμήσουν τη θλίψη της. Η συγγραφέας συμπληρώνει τις δικές της μνήμες με καταγραφές των ανθρώπων που βρέθηκαν στο περιβάλλον της Κάλλας, ακόμη και της αδερφής της με την οποία είχαν κακές σχέσεις, αλλά και άλλων προσώπων με τα οποία υπήρχε αντιπαλότητα.

Μέσα από τα παιδικά μάτια

«Τη γνώρισα το 1958 στο Ντάλας. Αυτή ήταν μόλις 35 ετών και εγώ 11. Βέβαια, στα μάτια ενός εντεκάκρονου μια γυναίκα 35 ετών μοιάζει πολύ μεγάλη. Κι όταν αυτή η γυναίκα είναι η Μαρία Κάλλας, φανταστείτε πόσο ψηλά και επιβλητικά μου φαινόταν». Έτσι αρχίζει το βιβλίο «Μην ενοχλείτε τη Μις Κάλλας» (εκδόσεις Ψυχογιός) που συνέγραψαν ο Αλέξανδρος Αντωνόπουλος και ο Μιχαήλ Ρέππας κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Πρόκειται για τη μυθιστορηματική βιογραφία του θρόλου

της όπερας με αφορμή τις συνολικά πέντε σύντομες συναντήσεις που είχε μες στις επόμενες δεκαετίες μαζί της ο Αλέξανδρος Αντωνόπουλος, οι οποίες για εκείνον υπήρξαν σπουδαίες και καθόρισαν την καλλιτεχνική του πορεία.

Όπως λέει, μια λευκή σοκολάτα που του χάρισε η Κάλλας στην πρώτη τους συνάντηση ήταν η αφορμή για να αγαπήσει με πάθος την όπερα αλλά και την ίδια. Η πρώτη τους συνάντηση έγινε όταν ο Αλέξης Μινωτής, παππούς του Αντωνόπουλου,

συνεργάστηκε με την Κάλλας στη «Μήδεια» του Κερουμίνι.

Οι συγγραφείς του βιβλίου έχουν μελετήσει σε βάθος τις βιογραφίες της Κάλλας, με αποτέλεσμα να αποδίδουν τα γεγονότα της ζωής της με γλαφυρό τρόπο. Το σημαντικότερο ωστόσο πρότερημα του βιβλίου είναι ότι, παρότι δεν αποκρύπτει τίποτε, είναι γραμμένο με βαθύ σεβασμό και αγάπη μέσα από τα μάτια δύο ανθρώπων που κατανοούν βαθιά την τρωτότητα της Μαρίας αλλά ποτέ δεν ξεχνούν το μέγεθος της Κάλλας.